

Список використаних джерел

1. Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020 – 2024 роки. 42 с. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-08.09.2020.pdf>.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
3. Антикорупційна стратегія на 2018-2020 роки: Проект Закону України № 8324 від 26.04.2018 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6F800A?an=328>.
4. Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Затверджено Законом України від 14.10.2014 р. № 1699-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18#Text>.
5. Продан М. Государство на аутсорсинге: опыт США и регулирование в Украине. URL: <https://blog.liga.net/user/mprodan/article/36252>.
6. Див., наприклад: Шимширт Н.Д. Аутсорсинг в бизнесе и государственном (муниципальном) управлении : учеб. пос. Томск : Изд-во Том. ун-та, 2015. 172 с.

Охріменко Іван Миколайович,

професор кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор;

Ярошевська Ірина Леонідівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
за спеціальністю «Психологія» Національної
академії внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ЧИННИКИ ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Під час глобальної пандемії, яка захопила увагу та думки майже всього населення нашої планети, залишається та прогресує ще одне захворювання людства, переважно суспільне, але від того не менш загрозливе та шкідливе. Мова йде про корупцію в усіх її формах та проявах. Науково доведено, що це явище існує у всіх країнах світу без винятку. Воно таке давнє, як сам світ і таке живуче, як «ракова пухлина». Майже кожна людина в своєму житті рано чи пізно стикається з явищем корупції, а в деяких випадках є безпосереднім учасником аналогічних девіантних діянь.

Корупція – дуже складний феномен, який торкнувся практично всіх сфер суспільного життя та форм суспільної свідомості. Як і будь-

яке складне явище, корупція не має єдиного, універсального визначення. У науковій, навчальній та публіцистичній літературі існує методологічна різноманітність підходів до розуміння корупції, відповідно, наявні різні трактування. Так, на сучасному етапі розвитку досліджень із цієї проблематики досить складно сформулювати єдине визначення. Для нашої країни законодавчо закріплення цього поняття наведено в Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції». Корупційним правопорушенням вважається умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність [1]. Найбільш поширене та часто вживане в повсякденному житті формулювання передбачає: «Корупція – це використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди» [2].

«Коли корупція проникає у всі шари урядовій ієрархії, від глав держави до дрібних чиновників, проблема особливо ускладнюється. Чистку та дезінфекцію необхідно починати з верхівки, систематично проходячи всі рівні до самого низу. Це довга і болісна робота, з якою впорається тільки дуже сильна група лідерів, чесність і моральний авторитет яких не піддаються ні найменшому сумніву.» (Лі Куан Ю) [3].

Серед найбільш поширених видів корупційних проявів та допоміжних дій на державній службі слід виділити: хабарництво, розкрадання, шахрайство, вимагання, зловживання, кумовство та інше. Поряд із цим, *ознаками корупційних діянь є*: безпосереднє заподіяння шкоди авторитету чи іншим охоронюваним законом інтересам держави; наявність у особи умислу на вчинення дій (бездіяльність), які об'єктивно завдають шкоду охоронюваним законом інтересам держави; використання особою свого становища всупереч інтересам держави; корислива мета або інша зацікавленість особи; незаконне одержання особою благ (матеріальних та нематеріальних), послуг, переваг тощо.

Отже, зауважимо, що найбільш вразливим сегментом суспільного життя, схильним до проявів корупції, є якраз державний сектор, особливо та його частина, що має безпосереднє відношення до державних коштів.

В сучасному українському суспільстві склалось доволі стійке уявлення про високий рівень корупційної складової в роботі органів податкової служби України. Слід зазначити, що для цього є і об'єктивне, і суб'єктивне підґрунтя. Досліджуючи це питання, доцільно звернути увагу на причини виникнення корупційних ризиків, зумовлених побудовою системи формування та сплати податків. Вони характеризуються насамперед такими особливостями.

Щонайперше слід зазначити, що багато прорахунків й проблемних моментів у цій сфері пов'язані з *дуже складним та непрозорим вітчизняним законодавством. «Чим більше в державі корупції, тим більше законів». (Публій Тацит)*. Це висловлювання можливо перефразувати на власний лад: «Чим більше в державі законів, тим вище корупція». Не зважаючи на існування одного

базового кодифікованого законодавчого акту – Податкового кодексу», розібратися у всіх тонкощах податкових нормативних, інструктивних та роз'яснювальних документів вкрай складно, навіть для податківців, не говорячи вже про підприємців, які працюють самостійно, або з незначною кількістю найманих працівників та не мають змоги залучати досвідчених юристів та фінансистів для обліку та звітності своєї діяльності.

Крім того, за часту окреслюється *невірний підхід до визначення головних функцій служби*. На даний час основним завданням ДПС є забезпечення надходження платежів до бюджету. Майже 80 відсотків в дохідній частині бюджету країни закладено податкових надходжень. Проте, беручи до уваги досвід розвинутих європейських країн, основною функцією має бути саме здійснення контрольних та перевірочних заходів до суб'єктів, що ухиляються від сплати податків. Це суттєво мінімізує процес безпосередньої взаємодії податківця та законослужняного підприємця, а також нівелює корупційні ризики.

У той час, варто виокремити й *значний рівень навантаження щодо сплати податків підприємствами та організаціями*. В складних економічних умовах працювати «по-білому» стає все дедалі складніше та неприбутково. Тому бізнес шукає можливості несплати податків, в тому числі за рахунок домовленостей з окремими представниками податкових органів. І наостанок, *рівень заробітної плати при умовах ненормованого робочого часу та високого рівня відповідальності* безумовно стає базовою причиною, що штовхає осіб, на яких покладено функції держави, вчиняти протиправні дії та йти на отримання неправомірної вигоди. *«Усі без винятку чиновники впевнені, що за їхню каторжну працю їм платять дуже мало і все, що їм залишається, – це зажовувати своє горе хабарями».* (Михайло Лашков).

Щодо суто суб'єктивних факторів, то вони визначаються насамперед рівнем свідомості, відповідальності та моральними установками кожної людини, незалежно від посади та її функціоналу. Наявна в нашій країні деморалізація населення набула такого поширення, що в українському суспільстві давати чи брати хабарі та ухилятися від сплати податків – не є чимось поганим. Непоодинокими є випадки, коли саме бізнесмени намагаються знайти «виходи» на посадовців, щоб налагодити так званий «контакт». І підтвердзень тому, нажаль, дуже багато у повсякденному житті.

Для прикладу можна навести ситуацію, коли досвідчений працівник органу Державної податкової служби, до функцій якого належить ведення обліку податкових надходжень та повернення помилкових та зайво сплачених коштів, виконуючи свої посадові обов'язки, розробив схему повернення грошових коштів суб'єктам підприємництва, шляхом формування штучної переплати в обліку такого платника податків. Цим фахівцем було запропоновано ряду малих підприємств повернути кошти з державного бюджету за певну винагороду. Слід зазначити, що до цієї корупційної схеми долучилося більше 10 представників бізнесу впродовж визначеного часу.

Серед причин виникнення аналогічних корупційних проявів варто вказати на конфлікт між високим рівнем професійної підготовки податківця, досвідом роботи та рівнем оплати праці, який не дозволяє задовольнити побутові потреби фахівця. З іншого боку, якби у бізнеса не було усвідомленого бажання отримати те, що йому не належить, щоб мінімізувати своє податкове навантаження, якби керівники та ФОП відмовились від цієї пропозиції, виявляючи свою громадську позицію, схема б не спрацювала. Натомість люди свідомо пішли на порушення закону, усвідомлюючи відсутність дієвої системи упередження, контролю та покарання за корупційні діяння. На сьогодні, на жаль, превентивний напрямів державі фактично не працює, у тому числі через брак кваліфікованих кадрів, що повинні контролювати питання професійної «охайності» державних службовців.

Однак, не все так безнадійно! Є надія на те, що суспільство може виликуватися від корупційної хвороби. Яскравим прикладом країни без хабарів є «Сінгапурське економічне диво». Дійсно, методи «батька сінгапурської нації» важко назвати толерантними, проте вони безперечно дієві, а для нашого суспільства вкрай необхідні. Порада, яку надав Лі Куан Ю іншим країнам, – потрібно взяти за основу програму антикорупційних дій на наступні роки: *«Законопроти корупції мають бути досить суворі, щоб хабарник втратив набагато більше, ніж отримав в результаті сумнівної угоди. Дві-три великі риби, спіймані на гачок, послужать іншим гарним прикладом»*.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради*, 2014, № 49, ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

2. Корупція URL: http://ecology.zt.gov.ua/PDK_g.htm.

3. Лі Куан Ю. На шляху з третього світу в перший. Історія Сінгапуру. 1965–2000 рр. / [перекл. Е. Сагайдак]. К.: КМ-БУКС, 2016. 760 с.

Павлов Дмитро Миколайович,

начальник кафедри Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Дієвим механізмом протидії корупції є інститут фінансових розслідувань. При цьому, держава та її органи не повинні орієнтуватися у ході фінансових розслідувань виключно на притягнення правопорушників до відповідальності, застосування до них найсуворіших видів покарання. Важливо, щоб вигоди та прибутки, набуті за результатами протиправної діяльності, вилучалися у дохід